

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINING SHAXSIY-PEDAGOGIK
KOMPETENSIYASI**

Yo'ldoshova Dilrabo Utkir qizi

TerDPI magistranti,

Ilmiy maslahatchi: Jovliyev Jo'rabek Alisher o'g'li

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi zamonaviy pedagogika fanida ko'p qirrali va murakkab ilmiy-pedagogik kategoriya sifatida talqin etilib, u o'qituvchi shaxsining kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish va boshqarish imkoniyatlarini belgilovchi integrativ sifatlar majmuini o'zida mujassamlashtiradi. Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotining eng muhim davrlaridan biri bo'lib, aynan shu jarayonda o'quvchining bilishga munosabati, ijtimoiy xulq-atvori, axloqiy me'yorlarga bo'lgan qarashlari va mustaqil fikrlash asoslari shakllana boshlaydi. Shu bois boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi nafaqat kasbiy tayyorgarlik ko'rsatkichi, balki jamiyatning intellektual va ma'naviy taraqqiyotini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Shaxsiy-pedagogik kompetensiya mohiyatan o'qituvchining shaxsiy fazilatlari, kasbiy bilimlari, pedagogik tajribasi, ijtimoiy mas'uliyati va refleksiv faoliyati o'rtasidagi murakkab o'zaro aloqadorlikni ifodalaydi. U pedagogik faoliyatning faqat tashqi jihatlari bilan cheklanib qolmay, balki o'qituvchining ichki dunyosi, qadriyatlari, motivatsiyasi va kasbiy o'zini anglash darajasi bilan chambarchas bog'liqdir. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyatida ushbu kompetensiya o'quvchilar bilan o'zaro munosabatlar, ta'limiy-tarbiyaviy qarorlar qabul qilish va pedagogik vaziyatlarni hal etish jarayonida yaqqol namoyon bo'ladi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi uning individual-shaxsiy sifatleri bilan uzviy bog'liq holda shakllanadi. Mehribonlik, sabr-bardoshlilik, psixologik barqarorlik, adolatparvarlik va pedagogik takt kabi sifatlar boshlang'ich ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu sifatlar o'qituvchiga o'quvchilar bilan konstruktiv muloqot o'rnatish, ularning individual xususiyatlarini hisobga olish va pedagogik ta'sirni differensiallashtirish imkonini beradi. Shaxsiy fazilatlarning yetarli darajada rivojlanmaganligi esa pedagogik faoliyat samaradorligining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Kommunikativ kompetensiya boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi tarkibida markaziy o'rinlardan birini egallaydi. O'qituvchining o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qila olishi ta'lim jarayonining uzluksizligi va izchilligini ta'minlaydi. Boshlang'ich yoshdagi o'quvchilar bilan ishlashda

o'qituvchining nutq madaniyati, emotsional ifodaliligi va noverbal muloqot vositalaridan foydalanish mahorati alohida ahamiyatga ega. Bu jihatlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi va psixologik faolligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Empatiya boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasini tavsiflovchi asosiy psixologik sifatlaridan biridir. Empatik qobiliyat o'qituvchiga o'quvchining ichki hissiy holatini anglash, uning ehtiyoj va muammolarini sezish hamda pedagogik yordamni o'z vaqtida ko'rsatish imkonini beradi. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning emotsional beqarorligi va sezgirligini inobatga olgan holda, o'qituvchining empatik yondashuvi ta'lim jarayonida qulay psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchi va ijtimoiy moslashuvini mustahkamlaydi.

Refleksiv kompetensiya o'qituvchining kasbiy o'sishi va o'zini rivojlantirish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'z pedagogik faoliyatini tizimli ravishda tahlil qila olishi, o'z faoliyatidagi kamchilik va yutuqlarni anglab yetishi hamda ularni takomillashtirish yo'llarini belgilay olishi zarur. Refleksiya pedagogik tajribani boyitish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va pedagogik mahoratni oshirishning muhim vositasi hisoblanadi. Ushbu qobiliyat shaxsiy-pedagogik kompetensiyaning dinamik rivojlanishini ta'minlaydi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi axloqiy va ma'naviy yetuklik bilan uzviy bog'liqdir. O'qituvchi o'quvchilar uchun ijtimoiy va axloqiy me'yorlarning amaliy namunasi bo'lib, uning xatti-harakati va munosabatlari bolalar ongida muayyan qadriyatlarni shakllantiradi. Halollik, mas'uliyat, bag'rikenglik va insonparvarlik kabi fazilatlar o'qituvchining pedagogik nufuzini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli shaxsiy-pedagogik kompetensiyaning ma'naviy-axloqiy jihati ta'lim jarayonida alohida e'tiborga loyiqdir.

Kreativlik va innovatsion fikrlash boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasini zamonaviy talablarga moslashtiruvchi muhim omillardan biridir. Ta'lim jarayonining murakkablashuvi va o'quvchilarning individual ehtiyojlarining xilma-xilligi o'qituvchidan moslashuvchanlik va ijodiy yondashuvni talab etadi. Kreativ kompetensiya o'qituvchiga ta'lim mazmunini yangicha shakllarda tashkil etish, samarali metod va texnologiyalarni qo'llash hamda o'quvchilarning bilish faolligini oshirish imkonini beradi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi uning kasbiy bilim va malakalari bilan integratsiyalashgan holda namoyon bo'ladi. O'qituvchining fanlar bo'yicha puxta bilimga ega bo'lishi, pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llay olishi va ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etishi shaxsiy fazilatlar bilan uyg'unlashgandagina

yuqori pedagogik samaradorlikka erishiladi. Shu jihatdan shaxsiy-pedagogik kompetensiya kasbiy kompetensiyaning ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaraladi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish pedagogik ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg'ulotlar, pedagogik amaliyot va reflektiv faoliyatni tashkil etish orqali shaxsiy sifatlarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Bu jarayon o'qituvchining kasbiy faoliyatga psixologik, ijtimoiy va ma'naviy jihatdan tayyor bo'lishini ta'minlaydi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining shaxsiy-pedagogik kompetensiyasi uzluksiz rivojlanib boruvchi jarayon bo'lib, u pedagogik tajriba, o'zini o'zi tahlil qilish va doimiy kasbiy rivojlanish orqali boyib boradi. Ushbu kompetensiyaning yuqori darajada shakllanishi ta'lim jarayonida sog'lom psixologik muhitni yaratish, o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishini ta'minlash hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mukhtarova L.A. Ways of formation of ecological culture in children of primary age // AJMR:Asian Journal of Multidimensional Research Journal. Vol 10, Issue 4, April, 2021. - Pp 648-652. (Impact Factor 7.699).
2. Mukhtarova, L. A. (2021). THE USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(10), 792-797.
3. Mukhtarova Lobar Abdimannabovna. (2021). POSSIBILITIES OF AN INTEGRATIVE APPROACH TO THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. European Scholar Journal, 2(11), 43-44.
4. Muxtarova, L. A. (2021). Use of multimedia technologies in the educational process. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(4), 1781-1785.
5. Мухтарова, Л. А. (2018). Пути Использования Возможностей Мультимедиа В Повышении Качества И Эффективности Уроков Чтения В Начальных Классах. Научные горизонты, (11-1), 247-252.
6. Мухтарова, Л. А. (2018). Развитие И Формирования Критического Мышления У Школьников Начальных Классах. Гуманитарный трактат, (24), 13-14.
7. Мухтарова, Л. А. (2018). Развитие творческого мышления у школьников начальных классов. Гуманитарный трактат, (24), 9-10.

8. Kulmuminov, U., & Mukhtarova, L. (2023). POSSIBILITIES OF CREATIVE THINKING AND ITS MANIFESTATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS. Open Access Repository, 4(02), 81-84.
9. Lobar Mukhtarova, & Shahnoza Isakova. (2023). METHODOLOGY OF SPEECH DEVELOPMENT OF VISUALLY IMPAIRED STUDENTS. Academia Repository, 4(10), 360–371. Retrieved from
10. Mukhtarova Lobar Abdimannabovna, & Saidakhmatova Nafisa Soatmurod kizi. (2023). DEVELOPMENT OF READING UNDERSTANDING SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. Academia Science Repository, 4(04), 18–22. Retrieved from
11. Daminova Dilbar Melimurodovna, & Mukhtarova Lobar Abdimannabovna. (2023). PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES OF FORMING MATHEMATICAL LITERACY SKILLS OF PRIMARY SCHOOL PUPILS. Open Access Repository, 4(3), 971–976.
12. Erkin Babamuratov, Dzhuraeva Ulmashon, & Zhovliev Zhurabek. (2023). METHODS OF IDEOLOGICAL WORK FOR YOUTH WITH IDEOLOGICAL DEPRESSION. World Bulletin of Social Sciences, 27, 136-143.
13. Jorabek Jovliev. (2023). EDUCATION OF PRIMARY CLASS STUDENTS IN THE SPIRIT OF NATIONAL AND GENERAL HUMAN VALUESTECHNOLOGY. Open Access Repository, 10(10), 51–55.
14. Erdanova Zamira Olimovna 2023/10/8 CONDITIONS OF USING AL-HAKIM AL-TIRMIZI'S PEDAGOGICAL VIEWS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM Academia Repository 4, 10, 1-9
15. Erdanova Zamira Olimovna 2023/10/8 THE CONTENT AND ESSENCE OF USING AL-HAKIM AL-TIRMIZI'S PEDAGOGICAL VIEWS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM World Bulletin of Social Sciences 27, 18-22
16. Erdanova Zamira 2023/5/30 AL-HAKIM AT-TERMIZIY QARASHLARIDAN OLIY TA`LIMDA FOYDALANISHNING AHAMIYATI Journal of Universal Science Research 1, 5, 1466-1471 66 INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS universalconference.us INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS Volume 01, Issue 02, 2024
17. Nilufar BOYNAZAROVA. (2023). NATURE AND HUMAN HARMONY IN PERSONAL MORAL DEVELOPMENT. World Bulletin of Social Sciences, 27, 6 9. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3219>

18. Nilufar Boynazarova. (2023). ISSUES OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF PRIMARY CLASS STUDENTS. World Bulletin of Social Sciences, 27, 10-12. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3220>

19. .Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. Open Access Repository, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>

20. Boynazarova.N. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA BUGUNGI KUNDA MATEMATIK SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH. Interpretation and Researches, 2(1) ИЗВЛЕЧЕНО ОТ <https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/960>

